

## Exportpromotion — 80-talets utvecklingsstrategi?\*

*Det är inte självklart att de flesta u-länder kan exportera sig till snabb tillväxt och jämn inkomstfördelning i likhet med Hong Kong, Singapore, Sydkorea och Taiwan, hävdar Peter Svedberg. Hindren finns dels i u-länderna själva, i form av underutveckling av viktiga sektorer och en snedvriden industristruktur, dels i i-länderna. Även om i-länderna på lång sikt kan importera mycket mer industrivaror från u-länderna är viljan att bära anpassningskostnaderna på kort sikt begränsad.*

Under 70-talet har den ekonomiska professionen varit mycket enig i två för u-ländernas internationella relationer avgörande frågor: (1) den industrialiserings- och handelsstrategi som flertalet u-länder förlitat sig på under efterkrigstiden, s k imports substitution<sup>1</sup>, är inte förenlig med långsiktig snabb tillväxt, jämnare inkomstfördelning och ökad sysselsättning i tredje världen, och (2) en s k Ny Internationell Ekonomisk Ordning utgör inte det främsta alternativet för u-länderna: bäst är en frihandelsstrategi baserad på export av industrivaror.<sup>2</sup>

Kritiken mot imports substitutionspolitik redovisade och granskade jag i *Ekonomisk Debatt* 6/79 [Svedberg 1979].

Syftet med föreliggande artikel är att närmare analysera möjligheterna för en allmän övergång bland u-länderna från

*Fil dr PETER SVEDBERG är forskare vid Institutet för internationell ekonomi vid Stockholms universitet. Hans arbete är främst inriktat på problem som rör u-ländernas internationella relationer.*

imports substitution till exportpromotion.<sup>3</sup>

Dispositionen är den följande. Först redovisas erfarenheterna i fråga om tillväxt och inkomstfördelning i det fåtal u-

\* Foreliggande artikel är till viss del baserad på material som författaren producerat för UNIDOS räkning [UNIDO 1979]. Marian Radetzki och Carl Hamilton har bidragit med värdefulla synpunkter. En del hänvisningar till erfarenheterna från Sydkorea har hämtats från en utmarkt trebetygsuppsats av Gunnar Johard [1979].

<sup>1</sup> Med imports substitution menas försök att industrialisera genom att stödja inhemsk tillverkning av varor avsedda för den egna marknaden med hjälp av höga tullar och andra importrestriktioner.

<sup>2</sup> En ökad export av industrivaror från u-länderna, möjliggjord genom en kraftig reducering av i-ländernas protektionism och diskriminering av de produkter u-länderna har relativa fördelar i produktionen av, utgör en av propåerna även i NIEO-paketet. Men betoningen ligger där helt på efterfrågesidan, utbudsproblemen berörs mycket litet (jfr nedan). Vidare är ökad export av industrivaror knappast en från u-ländernas sida högt prioriterad del av NIEO-förslagen. Tyngdpunkten ligger på det s k integrerade råvaruprogrammet, dvs att etablera mekanismer som stabiliserar och höjer u-ländernas intäkter från export av råvaror.

<sup>3</sup> I litteraturen på området används termen "exportpromotion", dels för en politik som syftar till att åstadkomma lika villkor för all produktion, oavsett om den exporteras, konkurrerar med import eller utgörs av varor som normalt inte går i utrikeshandel [Bhagwati 1978], dels för en politik där exporten av industriprodukter subventioneras på det ena eller andra sättet.

Tabell 1. Tillväxt av BNP per år i de 10 snabbast växande länderna 1960–1976. Procent.

	1960–70	1970–76	1960–76
(1) Libyen	24.8	6.2	17.6
(2) Botswana	5.6	20.8	11.2
(3) Gabon	5.9	18.4	10.8
(4) Hong Kong	12.9	7.3	10.7
(5) Saudiarabien	5.7	12.6	9.9
(6) Sydkorea	8.9	10.7	9.6
(7) Iran	9.6	9.0	9.4
(8) Singapore	9.4	9.1	9.3
(9) Taiwan	9.6	8.3	9.1
(10) Japan	10.5	5.2	8.4
Genomsnitt för De Fyra	10.2	8.9	9.7
Genomsnitt för alla u-lander	5.2	5.3	5.2

Källa: [UNCTAD 1977; tabell 6.2] [OECD 1974; annex table 110] (för Taiwan 1960–70) [OECD 1978; annex table H.3] (for Taiwan 1970–76).

Not: Rumänien hade en genomsnittlig tillväxt på 9.6 procent per år under perioden 1960–76, men det är svårt att jämföra denna siffra, som avser "net material product", med BNP-siffrorna för de länder som återfinns i tabellen ovan.

länder som *de facto* har praktiserat en renodlad exportpromotionspolitik under en längre tid: Taiwan, Sydkorea, Singapore och Hong Kong (fortsättningsvis refererade till som De Fyra). Därefter följer en analys av olika hinder på utbudssidan, dvs i u-länderna själva, för en omläggning av handelspolitiken; olika u-länders olika förutsättningar i dessa avseenden; och de utvärderingar som gjorts av utfallet i de länder som lagt om rodret under senare tid. En analys av hindren på efterfrågesidan, i första hand i i-länderna, presenteras i de följande avsnitten. En uppskattning av marknadskonsekvenserna i i-länderna av en hypotetisk industrivaruexport från tredje världen som helhet på De Fyras nuvarande nivå görs i ett följande avsnitt. Före en sammanfattning och slutsatserna redovisas några utvecklingstendenser som eventuellt kan bidra till att göra anpassningen i i-länderna till följd av ökad u-landsexport mindre problematisk i framtiden.

**Erfarenheterna från De Fyra**  
Sydkorea, Taiwan och Singapore inled-

de en industrivarubaserad exportpromotionspolitik under början av 1960-talet efter att ha genomgått en försiktig importsstitutionsfas (jfr nedan). Hong Kong har aldrig bedrivit importsstitution. Sedan slutet av 60-talet karaktäriseras dessa fyra länder av en i det närmaste total avsaknad av tullar och andra handelshinder, samt en relativt fri valuta- och kapitalmarknad. Det råder knappast någon tvekan om att sedan handelspolitiken lades om De Fyra har upplevt en ekonomisk tillväxt, kombinerad med en jämn inkomstfördelning, som är enastående, inte bara bland u-länder, utan även i jämförelse med i-länderna. (Se även Hamilton [1979].)

*Tillväxt. Tabell 1* redovisar den årliga

<sup>4</sup> De viktigaste studierna av handels- och industrialiseringsstrategier i tredje världen har initierats av OECD, NBER och Kielinstitutet. I samtliga projekt har ett tiotal u-länder studerats ingående och resultaten har dels redovisats i länderstudier, dels i sammanfattningsvolymerna [Little 1970] [Bhagwati 1978] [Kruger 1978]. Kielprojektets resultat har annu inte publicerats men finns tillgängliga i stencilform. I samtliga dessa studier rekommenderas u-landerna att överge importsstitutionspolitiken för att i stället satsa på en exportpromotionspolitik inriktad på industrivaror.

Tabell 2. Den 40 procent fattigaste av befolkningens andel av BNI i de 10 u-länder med högst andel 1975. Procent.<sup>1</sup>

(1) Taiwan	22.3
(2) Bangladesh	20.1
(3) Sri Lanka	19.3
(4) Jugoslavien	18.8
(5) Indien	17.0
(6) Korea	16.9
(7) Etiopien	16.8
(8) Pakistan	16.5
(9) Indonesien	16.1
(10) Burma	15.7
Samtliga u-lander <sup>2</sup>	9.8

Källa: [Ahluwaha et al. 1979, tabell 4]

<sup>1</sup> Att använda de 40 procent fattigaste i befolkningens andel av BNI som mått på inkomstfördelningens jämnhet är naturligtvis relativt godtyckligt, men kan rationaliseras med att i u-landerna som helhet lever ungefär 40 procent av befolkningen i vad Världsbanken mfl definierar som "absolut fattigdom". "40-procentkriteriet" är dock långt ifrån det enda mått som använts i den här refererade litteraturen och resultaten skiljer sig inte åt vad beträffar slutsatsen att inkomstfördelningen i Taiwan och Sydkorea är väsentligt jämnare än i flertalet u-länder, speciellt bland de som befinner sig på den övre halvan av inkomstskalan. Mått med t ex Gini-koefficienter framstår fördelningen i de två länderna som än mer jämn än i tabellen ovan genom att denna koefficient tar hänsyn till att inkomsten i jordbruksbaserade länder som Bangladesh, Sri Lanka, Indien, Indonesien, etc ofta är relativt jämn för stora flertalet, men ytterst ojämn i inkomstpyramidens topp.

<sup>2</sup> Uppgifter om inkomstfördelningen finns bara för ett 40-tal u-länder. Bland dessa finns det ett klart negativt samband mellan inkomstnivå/industrialiseringsgrad och jämn inkomstfördelning. Jämför man således Taiwan och Sydkorea med andra u-lander i gruppen med per capita inkomster över 750 \$ per år, dvs främst länderna i Latinamerika och oljeländerna, framstår de två ländernas inkomstfördelning som än mer jämn.

tillväxten av BNP i de 10 länder i världen som låg högst i tillväxtligan under perioden 1960–76 (av sammanlagt ca 160 länder). De Fyra finns med bland dessa tio länder, som alla utom Japan hör till tredje världen. De övriga på listan är oljeexportörer, eller länder som kraftigt ökat exploateringen av tidigare outnyttjade mineraltillgångar (t ex Botswana). Uppdelningen på två delperioder visar att tillväxten i De Fyra inte bara varit hög, utan även stabil över tiden.

*Inkomstfördelning.* Tabell 2 visar de tio u-länder där de 40 procent av befolkningen/hushållen som har lägsta inkomsterna svarar för den största andelen av totala inkomsterna. Både Taiwan och Sydkorea finns med bland de tio; några siffror för Singapore och Hong Kong finns inte. Jämförelsen mellan länder i fråga om inkomstfördelning är naturligt-

vis väsentligt vanskeligare än i fråga om tillväxt, men det stora antalet studier av fördelningen i Sydkorea och Taiwan visar entydigt att den är mycket jämn i flertalet tänkbara jämförelser. Värt att notera är också att under det senaste decenniet har inkomstfördelningen i åtminstone Taiwan tenderat att bli allt jämnare.<sup>5</sup> Utjämningen är en följd av en växande löneandel i ekonomin, av en utjämning av lönerna bland såväl stads- som landsbygdsbefolkningen, samt av omflyttningen av arbetskraft från jordbruket till industrisektorn [Ranis 1978].<sup>6</sup>

### Utbudsrestriktioner

Den ekonomiska utvecklingen i De Fyra har obestridligen varit gynnsam. Den intressanta frågan är i vilken utsträckning dessa länders erfarenheter kan överföras på andra u-länder. På utbuds-

sidan, dvs i u-länderna själva, kan man skilja mellan två slag av hinder för en omorientering av handelspolitiken efter De Fyras mönster. Det första slaget utgörs av hinder som är betingade av underutveckling som sådan; det andra av förhållanden som skapats av den förda politiken i u-länderna.

#### Underutvecklingsbetingade restriktioner

Går man tillbaka till 1960, då Sydkorea, Taiwan och Singapore lade om sin utrikeshandelspolitik, är det inte svårt att finna att dessa länders förutsättningar på en rad punkter var långt bättre än flertalet u-landers, nu såväl som då. De Fyras komparativa fördelar kan med andra ord skilja sig markant från övriga u-länders och för dessa att försöka kopiera De Fyra kan därför vara vanskligt.

I början av 60-talet hade De Fyra en för u-länder exceptionellt hög utbildningsnivå, en ovanligt väl utbyggd infrastruktur, och, framför allt, i fallen Taiwan och Korea, en jordbrukssektor som, efter flera och genomgripande reformer, var både effektiv och flexibel. Det finns exempel på andra u-länder som har, eller haft, en lika gynnsam position i ett eller kanske två av dessa avseenden, men knappast en så gynnsam kombination som De Fyra. Än viktigare kanske är att i Sydkorea och Taiwan var det fordelaktiga utgångsläget till stor del historiskt betingat. Båda dessa länder var koloniserade av Japan under relativt lång tid. Japan påförde dem sina egna reformer på utbildnings- och jordbruksområdet och precis som i hemlandet byggde japanerna upp en infrastruktur som passade en exportinriktad utveckling. I båda länderna avlöstes den japanska dominansen av USA, som initierade fortsatta reformer av utbildnings- och jordbrukssektorn [Adelman och Robinson 1978] [Cole och Lyman 1971] [Ranis 1978].

Efter omläggningen av utrikeshandelspolitiken kring 1960 har Sydkorea och

Taiwan genomfört långtgående reformer av skattesystemet och kreditmarknaden, främst på eget bevåg, men med stöd från USA och IMF. Dessa reformer har förmodligen varit helt nödvändiga för att mobilisera det stora sparande som behövdes för att finansiera investeringarna i exportsektorn. Under 60-talet fördubblade Taiwan och Sydkorea spar- och investeringskvoten i ekonomin [UN 1971; tabell A.12], som nu är bland de högsta i världen.

Sammanfattningsvis kan man konstatera att till stor del var de ovanligt gynnsamma förutsättningarna för exportpromotion i De Fyra följden av historiska omständigheter. Övriga u-länder med ambitionen att upprepa De Fyras framgångar måste åstadkomma liknande reformer av egen kraft, något som visat sig notoriskt svårt i flertalet u-lander, oavsett vilken utvecklingsstrategi de fort. Just detta är kanske själva kärnan i underutvecklingsproblemet.

#### Policy-betingade restriktioner

Med undantag för stadsnationen Hong Kong har samtliga u-länder med någon industrisektor av betydelse satsat på imports substitution. Denna politik har hämmat export av industrivaror på flera sätt, bl a genom att höja den privatekonomiska lönsamheten i den importersättande industrin, som därmed dragit till sig merparten av tillgängligt kapital och kunnande, och genom att göra insats-

<sup>9</sup> I både Taiwan och Sydkorea församrades inkomstfördelningen något under 1960-talet, men rensat från övrigt inflytande tycks effekten av omläggningen av handelspolitiken ha varit i utjämnande riktning (jfr [Renaud 1976] [Adelman och Robinson 1978] [Kim 1978] [Ranis 1978]).

<sup>10</sup> Huruvida inkomstfördelningen i Sydkorea förbättrades under 1970-talet eller inte råder det delade meningar om i litteraturen. I en studie [Ahluwalia et al 1979; tabell 4] räknas Korea till de länder där fördelningen utvecklats i jämnare riktning i perioden 1964–75. En farsk Världsbanksstudie [IBRD 1979a] havdar att den blivit ojämnare, men att den fortfarande är mycket jämn i jämförelse med flertalet u-lander råder det knappast någon oenighet om.

varor i den exportinriktade industrin dyra (se Svedberg [1979]).

Den utsträckning i vilken importsubstitutionspolitiken snedvridit pris- och produktionsstrukturen varierar dock högst väsentligt från u-land till u-land, av flera skal. För det första har vissa u-lander aldrig drivit importsubstitutionspolitiken längre i "vertikalt" led än till hopsättning av importerade delar. Andra länder har gått hela vagen och byggt upp skyddade kapitalvaruindustrier. För det andra har politiken sträckts ut mer eller mindre långt "horisontellt". Vissa u-lander har byggt upp en "allsidig" industrisektor, andra har satsat på utvalda, "lämpliga" industrier. För det tredje har graden av skydd från importkonkurrens som medgivits varierat. Några länder har aldrig låtit tullskyddet (eller motsvarande) överstiga något tiotal procent, andra u-lander har infört importuteslutande skydd. För det fjärde har valet av protektionistiska metoder varit olika i olika länder. I vissa fall har *ad valorem*-tullar, dvs procentuella tullar baserade på importvärdet, varit det enda instrumentet. I flertalet länder har dock vanliga tullar kompletterats med kvoter, licenser och andra kvantitativa importregleringar, vars snedvridande effekter ofta är långt större.

I samtliga dessa avseenden måste den importsubstitutionspolitik som Taiwan, Sydkorea och Singapore förde fram till början av 60-talet betecknas som mycket försiktig, speciellt i jämförelse med flertalet länder i Latinamerika, men även på andra håll i tredje världen [Donges och Riedel 1977] [Balassa 1978a]. Den förändring av de relativa priserna och produkt sammansättningen som omlaggningen av utrikeshandelspolitiken medförde i dessa tre länder blev därför förmodligen långt mindre dramatisk än den som måste till i de u-lander som nu påbörjat en omorientering, eller står i begrepp att göra så. U-länderna i gemen har således

ett väsentligt sämre utgångsläge än De Fyra hade kring 1960.

En omlagning av utrikeshandelspolitiken i flertalet u-lander innebär drastiska behov av nedläggningar och nyetableringar, vilket ställer stora krav på tillgång på investeringskapital. En omlagning av politiken innebär också att hela det relativa prissystemet skakas om och därmed att inkomster och förmögenheter omfördelas. För att kunna genomföra sådana förändringar utan stora politiska omvalvningar är det ofta nödvändigt att kompensera de som förlorar på omlagningen. Även detta ställer stora krav på kapital. I den med nödvändighet svåra omställningsperioden kring 1960 erhöll Taiwan och Sydkorea långt mer (militärt och ekonomiskt) bistånd per capita, främst från USA, än flertalet u-lander erhållit, både tidigare och senare [OECD 1964; app tabell V. 2] [SIPRI 1971; s 147]. Utsikterna för andra u-lander med besvärliga omställningsproblem att erhålla lika generöst bistånd torde vara små.

Slutsatsen är obetingat att både ifråga om underutvecklingsbetingade och policy-betingade omständigheter hade De Fyra ovanligt gynnsamma förutsättningar för en omlagning av utrikespolitiken i början av 60-talet. Flertalet andra u-lander har ett väsentligt sämre utgångsläge vilket också påverkat politiken i det tjugotal länder som påbörjat en omorientering. I flertalet av dessa fall har omställningen varit partiell, gått långsamt, avbrutits eller to m återgått (t ex Indien, Egypten och Turkiet) vid flera tillfällen [Donges och Riedel 1977] [Balassa 1978a]. Endast i Chile och Uruguay har politiken lagts om tvärt.

De undersökningar som gjorts tyder dock på att policy-omläggningen i de u-lander som företagit en sådan sedan mitten av 60-talet haft en statistiskt signifikant effekt på exporten av industrivaror i mer än hälften av fallen [Donges och

Riedel 1977] [Balassa 1978a]. I inget land utanför De Fyras krets, möjligen med undantag för Malaysia och något annat sydostasiatiskt land, har dock exportpromotionspolitiken ännu påverkat den ekonomiska strukturen mer än marginellt. Pris- och produktionsstrukturerna speglar fortfarande importsubstitutionspolitiken och trots att trettioåret u-länder nu har en export av tillverkningsvaror överstigande 100 miljoner dollar per år, har åtta länder, dominerade av De Fyra, ökat sin andel av industrivaruexporten från tredje världen från 65 till 75 procent mellan 1970 och 1976 [UNCTAD 1978; tabell 1].

### Efterfrågesituationen

För de u-lander som påbörjat eller står i begrepp att genomföra en satsning på export av tillverkningsvaror är det framför allt tre aspekter av efterfrågesidan som är av intresse: marknadens (1) storlek, (2) tillväxt och (3) tillgänglighet.

### Marknadens storlek

I slutet av 70-talet svarade u-länderna för ca 8 procent av världens export av industrivaror. Denna låga andel visar att pris-känsligheten i efterfrågan på u-landerna är mycket stor och att det finns gott om utrymme för expansion.<sup>7</sup> Även i historiskt perspektiv ser u-ländernas förutsättningar gynnsamma ut. "Andra generationens" industriländer, USA, Tyskland, Frankrike och de skandinaviska länderna, hade en väsentligt mindre marknad att sälja på i förhållande till sin utbudskapacitet än u-länderna har i dag [Kravis 1970; s 860–64].

Ser man till u-ländernas del av totala tillförseln (absorptionen) av industrivaror i de viktigaste avnamarländerna, de västliga marknadsekonomierna, blir bilden av marknadssituationen än ljusare; 1975 var andelen ca 2 procent. För enskilda produktgrupper är andelen högre, men även i de traditionella u-lands-

sektorerna, textil och konfektion, är den inte större än 3,3 respektive 8,6 procent. Det finns inga studier på en lägre disaggregeringsnivå, men det är förmodligen bara för ett fåtal enskilda industrivaror som u-länderna dominerar.

### Marknadens tillväxt

Under 50- och 60-talen växte världsmarknaden för industrivaror dubbelt så snabbt som under något tidigare decennium [Kravis 1970; s 860–64]. På 70-talet föll tillväxttakten tillbaka kraftigt, men eftersom u-ländernas export är koncentrerad till vissa segment av världsmarknaden är det utvecklingen på dessa som är av störst intresse för dem.

Mellan 1928 och 1970 föll u-landernas andel av världens *totala* export från 34 till 18 procent [Svedberg 1979; tabell 1]. Denna utveckling berodde till största delen på u-ländernas koncentration av exporten till långsamt växande (råvaru-) marknader, och i mindre utsträckning på forlorade marknadsandelar inom respektive område [Banerji 1974]. Något liknande ogynnsamt "strukturellt" utgångsläge för u-länderna föreligger inte i fråga om industrivaror.

I *tabell 3* redovisas tillväxten av världsimporten av *industrivaror*, uppdelat på 422 varugrupper som är indelade i fem "klasser" beroende på tillväxttakt. Klass I omfattar de 85 varugrupperna som växte snabbast osv. Av tabellen framgår att marknaderna av speciellt intresse för u-länderna hävdade sig väl under perioden. (1) De snabbast växande varugrupperna (klass I) utgör en väsent-

<sup>7</sup> För en given vara kan efterfrågans elasticitet för en viss producentgrupp härledas ur (1) efterfrågans elasticitet för hela marknaden, (2) utbudets elasticitet för producenter utanför gruppen och (3) gruppens initiala andel av marknaden. En mycket låg andel ger en hög efterfrågeelasticitet för den givna producentgruppen när (1) och (2) antar de värden som normalt brukar förekomma i den empiriska litteraturen. I extremfallet är efterfrågan helt elastisk, dvs producentgruppen blir sk prisetakers.

Tabell 3. Importen av industrivaror i OECD-länderna från världen som helhet och från u-landerna 1970 och 1976.

Klass	Antal varor i respektive klass	Procentuell fördelning av importen inom respektive klass										
		1970					1976					Ökning av importen mellan 1970 och 1976 <sup>1</sup>
		Import från världen (a)	Import från länderna (b)	Import från u-landerna (c)	Import från världen (d)	Import från u-landerna (e)	Import från u-landerna (f)	Import från världen (g)	Ökning av importen mellan 1970 och 1976 <sup>1</sup> (h)	Ökning av importen mellan 1970 och 1976 <sup>1</sup> (i)		
I	85	15,5	22,7	1,5	22,2	32,8	1,5	3,9	5,8	1,5		
II	85	30,0	26,2	0,9	33,8	33,5	1,0	3,1	5,1	1,7		
III	85	18,3	16,1	0,9	17,5	15,0	0,9	2,6	3,8	1,4		
IV	84	19,1	13,8	0,7	15,9	9,7	0,6	2,3	2,8	1,2		
V	83	17,1	21,2	1,2	10,6	9,0	0,8	1,7	1,7	1,0		
Total	422	100,0	100,0	1,0	100,0	100,0	1,0	2,7	4,0	1,5		

Källa: [Svedberg 1980] baserad på UNCTAD-studie.

<sup>1</sup> Kvoten mellan importen 1976 och 1970.

ligt större andel av världens import från u-landerna än från samtliga länder både 1970 och 1976. (2) U-ländernas överrepresentation i klass I och II har ökat något mellan de två åren (jfr kolumn (c) och (f)). (3) *Inom* var och en av de högsta klasserna har importen från u-landerna vuxit snabbare än från världen som helhet. (4) Den snabbare tillväxten *inom* klasserna av importen från u-landerna är mest markant i de två högsta klasserna.

Prognoser av världshandelns utveckling under 80-talet och ännu längre fram är naturligtvis mycket vanskliga att göra och osäkra. Flertalet prognoser tycks dock förutspå att den relativt långsamma utvecklingen på 70-talet fortsätter ännu några decennier [Leontief 1976][OECD 1979][IBRD 1979a]. Men samtidigt finns det studier som ger övertygande argument till varför den relativt gynnsammare utvecklingen av marknaden för u-ländernas produkter kommer att bestå [Lydall 1979].

#### Tilltrade till marknaden

Det är numera väl dokumenterat att i-ländernas utrikeshandelspolitik diskriminerar u-ländernas export av tillverkningsvaror på ett flertal olika sätt. (1) Den typ av varor för vilka u-landerna har komparativa fördelar är i genomsnitt belagda med högre *ad valorem*-tullar än andra industrivaror [Yeats 1980; tabell 4–5].<sup>8</sup> (2) U-ländernas produkter är i större utsträckning belagda med specifika tullar, vilka dels oftast är högre än *ad valorem*-tullar, dels tenderar att diskriminera de lågpris- och lägre kvalitetsvarianter som u-landerna har speciella förutsättningar att exportera [Yeats 1976]. Flertalet industriländer skyddar sin jordbruksbaserade industriproduktion både med tullar och variabla importavgifter, vars skyddseffekt vanligtvis ligger skyhögt över vanliga tullars [Sampson och Yeats 1977]. Samtidigt utgör sådana produkter en väsentligt större andel

av u-ländernas än i-ländernas export.<sup>9</sup> (4) Icke-tariffära handelshinder är både vanligare och har en högre skyddseffekt för varor som är överrepresenterade i u-ländernas export [Walter 1971][Ronningen och Yeats 1976]. (5) De i-landsinitierade sk frivilliga exportbegränsningsavtalen, "ordnade marknadsföringsavtalen" och i-ländernas ökande utnyttjande av undantagsklausulerna i GATT-avtalet under den senaste lågkonjunkturen tex införande av sk anti-dumpingtullar, "countervailing duties" och "tillfalliga" importkvoter (den sk nya protektionismen), har i första hand använts för att hålla tillbaka importen från u-landerna [Helleiner 1979][Balassa 1978b].

Å andra sidan har uppemot hälften av u-ländernas export av industrivaror givits en positiv särbehandling under 70-talet genom Systemet med Generella Preferenser (GSP) [UNCTAD 1979; tabell 7.3], och de sk Offshore Assembly Provisions (OAP). GSP innebär att vissa varor befrias från tullar i i-landerna när de importeras från ett u-land men inte annars.<sup>10</sup> OAP innebär att importerade varor som innehåller ett visst kvantum komponenter tillverkade i importlandet, befrias från tull, vilket gynnat export från sk sammansättningsfabriker i u-landerna [Finger 1975]. GSP-behandlingen av u-ländernas industrivaruexport är dock begränsad till sk icke-känsliga

<sup>8</sup> Höjden på tullarna i flertalet europeiska länder har visats ha ett signifikant positivt samband med andelen lågutbildad arbetskraft i forordningsrådet [Constatopoulos 1974].

<sup>9</sup> 1976 utgjorde "food items" drygt 30 procent av de icke-oljexporterande u-landernas export. För världen som helhet var motsvarande siffra 13 procent [UNCTAD 1979; tabeller på s 94, 102 och 110].

<sup>10</sup> Storre delen av handeln mellan i-landerna i industrivaror är inte belagd med tullar till följd av etablerandet av regionala handelsblock, tex EG och EFTA. Det betyder att GSP bara innebar att u-landerna ges samma villkor som i-landerna, dvs det är inte alltid frågan om att ge u-landerna preferenser, bara om att upphöra att diskriminera dem



produkter (t ex är tekovaror undantagna) och till en viss exportvolym, ökning utöver detta "tak" belaggs med vanliga "mest-gynnade-nations"-tullar.<sup>11</sup> Den handelsalstrande effekten av GSP-systemet blir därför mycket svag. OAP-systemet är bara infört i USA, Holland och Västtyskland. Det är inte behäftat med lika många inskränkingsklausuler, men diskriminerar till fordel för export från dotterföretag i u-länderna till transnationella företag, vilket betyder att endast en del av de inkomster som genereras av denna export kommer u-länderna till godo.

På det hela taget står det helt klart att i-länderna diskriminerar u-ländernas export av industrivaror, preferensbehandlingen av viss export till trots. Det har gjorts ett antal försök att uppskatta den samlade effekten av diskrimineringen på u-ländernas export och inkomster. De flesta studier är baserade på mycket enkla modeller [Reuber 1965][Johnson 1967][Balassa 1967], men en farsk Världsbanksstudie bygger på en tillräckligt sofistikerad modell för att göra resultaten trovärdiga [Waelbroeck et al. 1979]. Under olika antaganden om storleken på de relevanta utbuds- och efterfrågeelasticiteterna uppskattar man att ett totalt avskaffande av alla handels hinder i världen skulle betyda att u-ländernas BNP skulle öka med 1–2 procent. En preferensbehandling av u-ländernas export utan inskränkningar skulle öka inkomsterna med ungefär lika mycket. Studien indikerar således att u-länderna förlorar på i-ländernas protektionism, men att förlusten är av en relativt underordnad storleksordning.<sup>12</sup>

### Volym- och sammansättningsproblemen

Att ett fåtal små u-länder lyckats öka sin export av industrivaror till i-länderna med 35–60 procent per år under de två senaste decennierna, betyder inte att alla

u-länder samtidigt skulle kunna göra det samma – även om man bortser från svårigheterna på utbudssidan. För det första måste en kraftig expansion av exporten av industrivaror i allmänhet från u-länderna motsvaras av en drastisk ökning av i-ländernas import från u-länderna. Importökningen skulle i sin tur kräva en omfattande allmän omallokering av resurserna i i-länderna, valutakursförändringar och andra makroekonomiska anpassningsproblem. Jag har valt att kalla detta Volymproblemet (The Magnitude Problem).

Ytterligare ett problem uppstår genom att u-ländernas export av industrivaror med nödvändighet är koncentrerad till ett begränsat produktsortiment. Denna koncentration skulle medföra att stora krav ställdes på en omflyttning av resurser i i-länderna, från de med u-länderna importkonkurrerande sektorerna till andra delar av ekonomin. Detta i huvudsak allokeringspolitiska problem betecknas i litteraturen som sammansättningsproblemet (The Fallacy-of-Composition Problem).

Tabell 4 redovisar resultaten av en simulering [Svedberg 1980] av hur en kraftig expansion av u-ländernas export av industrivaror skulle påverka u-ländernas andel av totala "absorptionen" av industrivaror i i-länderna. Simulering I bygger på förutsättningen att i-ländernas import av industrivaror i perioden 1960–75 från *samtliga* u-länder ökade i samma

<sup>11</sup> För en utförligare diskussion av begränsningarna i GSP och effekterna på u-ländernas export och realinkomster, se Murray [1973a, 1973b] och Baldwin och Murray [1977].

<sup>12</sup> Det bör emellertid påpekas att den underliggande modellen, trots många förtjänster, är av en strikt komparativ-statisk natur. Inga dynamiska effekter, t ex ändringar av u-ländernas egen utrikeshandelspolitik, som skulle skifta utbudskurvan utåt, har integrerats i modellen. Vidare förefaller det som om alternativkostnaden för de resurser som skulle flyttas över till exportsektorn värderats väl högt, speciellt med tanke på den låga utnyttjandegraden av bla arbetskraften i många u-länder.

Tabell 4. Import av industrivaror till OECD-landerna i procent av totala tillförseln 1975, totalt och för enskilda industrier.

	Faktisk import från alla länder i procent av totala tillförseln 1975 (a)	Faktisk import från u-landerna i procent av totala tillförseln 1975 (b)	Simulerad (I) importandel från u-länderna 1975 (c)	(c)/(b) (d)	Simulerad (II) importandel från u-landerna 1975 (e)	(e)/(b) (f)
Livsmedel	3.9	2.2	5.1	2.3	6.0	2.7
Textil	6.0	3.3	6.4	1.9	47.6	14.4
Konfektion	13.3	8.6	10.9	1.3	239.6	27.9
Trä och papper	7.3	0.8	3.7	4.6	12.9	16.1
Gummi	1.7	0.2	0.8 <sup>1</sup>	4.0	4.4	22.0
Kemikalier	5.4	1.7	8.5 <sup>1</sup>	5.0	0.5	0.3
Petroleumprodukter	6.7	4.9	22.0 <sup>1</sup>	4.5	12.8	2.6
Mineralprodukter	1.3	0.3	2.0 <sup>1</sup>	6.7	4.0	13.3
Metaller	10.3	3.5	7.7	2.2	6.6	1.9
Transportutrustn.	1.5	0.2	0.3 <sup>1</sup>	1.5	1.5	7.5
Maskiner och övrigt	3.9	1.2	1.5	1.2	28.5	23.8
All tillverkningsindustri	5.0	2.0	8.1	4.0	22.2	11.1
från:						
EEC (6)	10.4	1.5	15.8	10.5	13.5	9.0
U K	33.6	3.9	12.0	3.1	34.1	8.7
U S A	7.1	2.0	8.5	4.3	20.6	10.3
Japan	6.0	1.8	2.6	1.4	22.5	12.5

Källa: [Svedberg 1980]

<sup>1</sup> Estimat som bygger på ökningarna från mycket låga absoluta tal 1960, vilket gör resultaten svåra att tolka.

takt som importen från De Fyra. Simulering II är baserad på förutsättningen att alla u-länder har en export per capita av industrivaror till i-länderna av samma storlek som De Fyra år 1975. Eftersom De Fyras totala export per capita 1960, initialåret för simulering I, var högre än för u-länderna i gemen, ger simulering II högre uppskattade andelar av industrivarutillförseln.<sup>13</sup> Det är således fråga om ett experiment där jag simulerar hypotetiska utvecklingsförlopp för perioden 1960–75 som sedan jämförs med den faktiska situationen; det är alltså inte fråga om att göra regelrätta prognoser för framtiden. Tanken är dock att de simulerade resultaten ska ge vissa indika-

tioner på vad som skulle hända om u-länderna i gemen väljer att satsa på exportpromotion under 80-talet.

*Volymproblemet.* Jämfört med u-ländernas faktiska andel av absorptionen av industrivaror i i-länderna, ger simulering I och II en fyra respektive elva gånger så stor andel. En u-landsimport på de hypotetiska nivåer som simuleringarna utvi-

<sup>13</sup> Simulering II bygger således på antagandet att exporten per capita från mycket stora länder som Indien är lika stor som från De Fyra, vilka är relativt små länder. Detta är naturligtvis ett extremt antagande, men det visar den importnivå som skulle erfordras i stora länder som Indien för att dessa skulle nå samma framgångar som De Fyra, om nu Indien forlät sig på exportpromotion som huvudsaklig utvecklingsstrategi.

sar överstiger kraftigt i-ländernas *totala* import av industrivaror från *samtliga* länder 1975. För att skapa det nödvändiga utrymmet för en u-landsexport på dessa nivåer skulle det med andra ord inte räcka med att ersätta all annan import till i-länderna med u-landsimport (s k handelsavledning), en del av den inhemska produktionen för den egna marknaden skulle också behöva ersättas med u-landsimport (s k handelsalstring). Det s k volymproblemet är med andra ord långt ifrån negligerbart.

*Sammansättningsproblemet.* Resultaten på industrinivå i *tabell 4* ger en bild av sammansättningsproblemet vid. Skulle tex alla u-länder, för att ta det mest drastiska resultatet, exportera konfektionsvaror på samma nivå per capita som De Fyra, skulle i-ländernas *totala* marknad inte räcka till för att absorbera denna import. Förutom att lägga ner all egen produktion av konfektionsvaror, skulle konsumenterna i i-länderna behöva fördubbla sin konfektionskonsumtion för att möjliggöra en allmän u-landsexport av den simulerade storleksordningen. Sammansättningsproblemet framstår således som klart allvarligt även när analysen är baserad på den relativt aggregerade industrinivån som återges i *tabell 4*. Eftersom u-ländernas export är koncentrerad till undergrupper inom de 11 industriaggregaten i tabellen, skulle en studie på en lägre aggregeringsnivå visa på än högre simulerade u-landsandelar för vissa varor. Tyvärr finns det inte data för mer detaljerade undersökningar av sammansättningsproblemet vid.

*Skillnaden mellan importländerna.* Kvoten mellan den simulerade och faktiska u-landsandelen i totala tillförseln är lägst för UK i båda simuleringarna. Detta speglar en mindre koncentration av UKs faktiska industrivaruimport från u-länderna till De Fyra, än för de övriga industriländerna. Ett annat intressant resultat är att simulering II är större än I i

EECs fall, men tvärtom för övriga i-länder, vilket speglar det faktum att EEC hade en relativt liten import från De Fyra 1960, men att denna senare har ökat snabbare än i övriga i-länder. Japan, å andra sidan, uppvisar en mycket låg siffra i simulering I. Det betyder att Japan ökade sin import från hela u-landsgruppen i stort sett i samma takt som från De Fyra, men att exporten per capita från De Fyra till Japan fortfarande är mycket större än för u-länderna som grupp.

### Nya utvecklingstendenser?

Simuleringarna i avsnittet ovan baseras på en enkel modell och de grundläggande förutsättningarna gör kanske väl mycket våld på "verkligheten", speciellt om man tolkar resultaten som indikationer på vad som skulle bli effekterna av en allmän satsning bland u-länderna idag på export av industrivaror till i-länderna. Det är speciellt några "nya" utvecklingstendenser som inte fångats upp i simuleringarna ovan, men som kan vara viktiga för att bedöma framtiden.

(1) Simuleringarna baserades på förutsättningarna att *alla* u-länder hade en exportutveckling motsvarande De Fyras, förmodligen ett något orealistiskt antagande. Ett flertal u-länder utvecklas tillfredsställande, t o m mycket snabbt i vissa fall, genom att följa andra utvecklingsstrategier, tex olje- och mineralexport. Dessa länder har liten eller ingen anledning att lägga om kursen mot exportpromotion av industrivaror. Andra u-länder har annu en alltför primitiv ekonomi, speciellt i fråga om allmän utbildningsnivå, infrastruktur och industriell erfarenhet för att kunna producera och exportera industrivaror inom den närmaste framtiden. I ytterligare andra u-länder förefaller den politiska strukturen vara sådan att en omläggning av utrikeshandelspolitiken förefaller utsiktslös. Simuleringarna utvisar emellertid att även om tex bara hälften av tredje världen samti-

digt expanderar sin export av industrivaror i samma utsträckning som De Fyra – säg flertalet länder i Latinamerika och Asien, medan länderna i Afrika och Mellersta Östern går andra vägar – blir marknadseffekten i i-länderna dramatisk.<sup>14</sup>

(2) Under de två senaste decennierna har de Fyras export av industrivaror vuxit med 35–60 procent om året. Dessa länder kan inte fortsätta att öka sin export i samma takt för evigt. Industrivaror ökar snabbt sin andel av exporten, och tillverkningsindustrin sin andel av den totala ekonomin. När det inte längre går att omallokera resurser till exportindustrin, när höjd produktivitet måste svara för merparten av produktionsökningen, kan den nuvarande expansionstakten knappast upprätthållas. Det skulle betyda att det blir lättare för andra u-länder att komma in på marknaden. En jämförelse mellan Sydkorea och Taiwan, å ena sidan, och Japan å den andra, indikerar dock att expansionen i de två förstnämnda kan fortsätta i oförminskad takt åtminstone under 80-talet, förmodligen också under 90-talet.

(3) De nuvarande huvudsakliga exportörerna av industrivaror i u-världen blir snabbt alltmer teknologiskt sofistikerade och reallönerna stiger fort. Det betyder att dessa länders komparativa fördelar snabbt förskjuts mot mer teknologi- och kapitalintensiva produkter, vilket ger ökat utrymme för nya u-länder som kommer in på marknaderna för de mer traditionella u-landsindustrivarorna.<sup>15</sup> Den andra fördelen är att de "nya" varor som utgör en växande andel av u-ländernas export inte konkurrerar med lika sysselsättningskänslig produktion i i-länderna som de traditionella varorna. Därmed torde risken för protektionistiska åtgärder mot u-landsexporten minska.

(4) De traditionella industriindelningarna tenderar att bli allt mer trubbiga verktyg i ekonomisk analys. Hela pro-

duktionen av en produkt sker alltmer sällan i en integrerad process inom en enda anläggning/företagsenhet. Tendensen är uppenbarligen mot en splittring av produktionsprocessen så att olika komponenter tillverkas, bearbetas och sätts samman i olika "industrier" och ofta i olika länder, men ofta inom samma företag, beroende på olika komponenters faktorintensitet. Denna utvecklingstendens har gynnat u-länderna i så måtto att de fått sin beskärda del av denna "nya" internationellt fördelade industriproduktion. U-länderna har dels fått del av den i form av legotillverkning i inhemska företag [Sharpston 1975], dels i form av etablering av dotterföretag till transnationella företag [Nayyar 1978].

Den "nya" typen av komponentexport från u-länderna löper förmodligen mindre risk att möta handelshinder än traditionell u-landsexport av åtminstone två skal. Det ena är att både legotillverkning och dotterföretagsproduktion involverar starka ekonomiska intressen i de importerande i-länderna, vilkas inflytande på handelspolitiken torde verka mot protektionism. Det andra skälet är att "utflyttning" av produktion av delar och sammansättningstjänster inte hotar sysselsättningen i hela branscher eller industrier och i hela regioner i i-länderna.

(5) I och med att u-länderna lägger om sin utrikeshandelspolitik i mindre protektionistisk riktning blir deras egna marknader av större intresse för i-ländernas export. Den högre tillvaxttakten och därmed ökade importefterfrågan

<sup>14</sup> Simulering I skulle inte påverkas nämnvärt av att Afrika och Mellersta Östern eliminerades i beräkningarna eftersom dessa regioner hade ingen eller obetydlig export av industrivaror 1960, utgångsåret för denna simulering. Simulering II däremot skulle ge en ca 20 procent lägre siffra, dvs dessa regioners andel av befolkningen i tredje världen.

<sup>15</sup> På varuområden där importen från u-länderna är (effektivt) kvoterad i i-länderna, tex i fråga om tekovaror, blir denna effekt mindre.

som ser ut att gå hand i hand med omläggningen av handelspolitiken, gör också u-ländernas marknader mer attraktiva för omvärlden. Följden blir oundvikligen att u-ländernas förhandlingsposition vis-a-vis i-länderna förbättras. Därmed är chansen större att u-länderna i fortsättningen kan hålla den u-landsdiskriminerande protektionismen i i-länderna tillbaka bättre än i tidigare perioder.

(6) I och med att u-länderna i gemen väljer att satsa på en exportinriktad industrialiseringsstrategi kan man förvänta sig ökad tillväxt och specialisering i dessa länder. Därmed ökar också deras efterfrågan på importvaror och möjligheterna att expandera handeln mellan u-länderna. En sådan utveckling skulle möjliggöra större exportökningar från u-länderna utan anpassningsproblem i i-länderna. Redan under 70-talet ökade andelen av u-ländernas export som gick till andra u-länder mycket markant (Ahmed 1979).

### Sammanfattning och slutsatser

De huvudsakliga hindren på utbudssidan för en övergång bland u-länderna till en exportorienterad utvecklingsstrategi står att finna på två plan. Det ena är den snedvridning av priser och produktionsammansättning som följt i spåren av en ofta långtgående och långvarig importsubstitutionspolitik. Den andra typen av hinder utgörs av ineffektivitet och utveckling inom jordbrukssektorn, utbildningsväsendet, skatte- och kreditmarknadssystemet, vilka måste undanröjas för att en omorientering av handelspolitiken ska lyckas. I båda dessa avseenden har flertalet u-länder ett betydligt sämre utgångsläge än De Fyra hade vid sin omläggning i början av 1960-talet.

På efterfrågesidan utgör varken storleken eller tillväxten av den totala marknaden för industrivaror allvarliga hinder för en snabb expansion av u-ländernas export av industrivaror *på lång sikt*. Inte

heller förefaller det som om de delmarknader som är av främst intresse för u-länderna utvecklas speciellt ogynnsamt, snarare tvärtom. På *kort och medellång sikt* ser problemet dock annorlunda ut. En allmän satsning bland u-länderna på industrivaruexport på en nivå motsvarande De Fyras skulle kräva en flerdubbling av u-ländernas andel av den totala absorptionen av industrivaror i i-länderna inom ett halvtannat decennium. På de områden där u-länderna har en komparativ fördel skulle andelen, vid oförändrad produktammansättning, bli orimligt hög. I vissa fall skulle i-ländernas totala marknad helt enkelt inte räckta till för att svälja en u-landsimport av denna storleksordning.

Redan den anpassning av produktion och sysselsättning i i-länderna som följt av u-ländernas faktiska expansion av exporten av tillverkningsvaror har föranlett ett utbrett användande av en mångfald protektionistiska åtgärder. En flera gånger större export från u-länderna förefaller i detta perspektiv inte vara förenligt med den takt i vilken i-länderna visat sig beredda att anpassa sina ekonomier. Det finns dock vissa tendenser i utvecklingen som tyder på att anpassningsproblemet kan bli mindre i framtiden, men en generell u-landsatsning på export av industrivaror förefaller ändå oförenlig med i-ländernas (brist på) acceptans av de kortsiktiga anpassningskostnaderna.<sup>16</sup> För *enskilda* u-länder kan dock en satsning på produktion av industrivaror för export vara den bästa utvecklingsstrategin — så länge den stora massan u-länder inte väljer samma strategi.

<sup>16</sup> På lång sikt har naturligtvis även i-länderna mycket att vinna på att tillåta u-länderna att konkurrera ut vissa delar av sin industri och flytta över resurserna till mer produktiva sektorer. I flertalet i-länder förefaller det dock som om politikerna tenderar att i allt högre utsträckning se till de kortsiktiga anpassningskostnaderna och nervärdera de, som de kanske uppfattar som osakra, långsiktiga vinster av ökad arbetsfördelning i världen.

## Referenser

- Adelman, I. och Robinson, S., [1978], *Income Distribution Policy in Developing Countries: A Case Study of Korea*, Stanford University Press
- Ahmad, J., [1979], "Trade among Developing Countries as a Vehicle for Industrialization: Past Experiences and New Possibilities", in UNIDO [1979]
- Ahluwalia, M. S., mfl [1979], "Growth and Poverty in Developing Countries", *Journal of Development Economics*, årg 6 (September)
- Balassa, B., [1967], "The Impact of the Industrial Countries' Tariff Structure on Their Imports of Manufactures from Less Developed Areas", *Economica*, årg 34 (November)
- [1978a], "Export Incentives and Export Performance in Developing Countries: A Comparative Analysis", *Weltwirtschaftliches Archiv*, årg 114
- [1978b], "The 'New Protectionism' and the International Economy", *Journal of World Trade Law*, årg 12 (Sep-Oct)
- Baldwin, R. E. och Murray, T., [1977], "MFN Tariff Reductions and LDC Benefits under the GSP", *Economic Journal*, årg 87 (March)
- Banerji, R., [1974], "The Export Performance of Less Developed Countries: A Constant Market Share Analysis", *Weltwirtschaftliches Archiv*, årg 110
- Bhagwati, J. N., [1978], *Anatomy and Consequences of Exchange Control Regimes*, Ballinger Publishing Company, Cambridge, Mass
- Cole, D. C. och Lyman, P. N., [1971], *Korean Development: The Interplay of Politics and Economics*, Harvard University Press, Cambridge
- Constantopoulos, M., [1974], "Labor Protection in Western Europe", *European Economic Review*, årg 5 (December)
- Donges, J. B. och Riedel, J. H., [1977], "The Expansion of Manufactured Exports in Developing Countries: An Empirical Assessment of Supply and Demand Issues", *Weltwirtschaftliches Archiv*, årg 113
- Finger, J. M., [1975], "Tariff Provision for Off-shore Assembly and the Exports of Developing Countries", *Economic Journal*, årg 85
- Hamilton, C., [1979], "Tillväxt och inkomstfördelning i de nya industriländerna", *Ekonomisk Debatt*, årg 7, nr 5
- Helleiner, G. K., [1979], "The New Industrial Protection and the Developing Countries", *Trade and Development*, årg 1
- International Bank for Reconstruction and Development (IBRD), [1979], *Report on the Republic of Korea*, Washington DC (May 15)
- [1979a], World Development Report 1979, Washington DC
- Johard, G., [1979], "Sydkoreas ekonomiska utveckling: en studie av 'Take-Off'", *trebetygsuppsats* vid Nationalekonomiska institutionen, Stockholms universitet (stencil)
- Johnson, H. G., [1967], *Economic Policies Towards Less Developed Countries*, Washington DC
- Kim, D., [1978], "Structural Change, Employment and Income Distribution: The Case of Korea 1960-1970", *Seminar Paper No. 85*, Rice University, Program of Development Studies, Houston, Texas
- Kravis, I. B., [1970], "Trade as a Handmaiden of Growth: Similarities between the Nineteenth and Twentieth Centuries", *Economic Journal*, årg 80
- Kruger, A. O., [1978], *Liberalization Attempts and Consequences*, Ballinger Publishing Company, Cambridge, Mass
- Leontief, W., mfl, [1976], *The Future of the World Economy*, United Nations
- Little, I., mfl [1970], *Trade and Industry in Some Developing Countries*, Oxford University Press, London
- Lydall, H. F., [1979], "Prospects for Further Industrialization of Developing Countries Through Export of Manufactures", in UNIDO (1979)
- Murray, T., [1973a], "How Helpful is the Generalized System of Preferences to Developing Countries?", *Economic Journal*, årg 83 (June)
- [1973b], "Preferential Tariffs for the LDCs", *Southern Economic Journal*, (July)
- Nayyar, D., [1978], "Transnational Corporations and Manufactured Exports from Poor Countries", *Economic Journal*, årg 88 (March)
- Organization for Economic Co-operation and Development (OECD), [1964], *The Flow of Financial Resources to Less-Developed Countries 1956-1963*, Paris
- [1974], *Development Co-operation Review 1974*, Paris
- [1978], *Development Co-operation Review 1978*, Paris
- [1979], *Some Preliminary Findings of the Inter-Future Project*, (stencil) Paris
- Ranis, G., [1978], "Equity with Growth in Taiwan: How 'Special' is the 'Special Case'?", *World Development*, årg 6 (March)
- Renaud, B., [1976], "Economic Growth and Income Inequality in Korea", *World Bank Staff Working Paper No. 240*, Washington DC
- Reuber, G. L., [1965], *Canada's Interest in the Trade Problems of Less Development Countries*, Montreal, The Private Planning Association of Canada
- Ronningen, V. och Yeats, A. J., [1976], "Nontariff Distortions in International Trade: Some Preliminary Empirical Evidence", *Weltwirtschaftliches Archiv*, årg 112
- Sampson, G. P., och Yeates, A. J., [1977], "An Evaluation of the Common Agricultural Policy as a Barrier Facing Agricultural Exports to the European Economic Community", *American Journal of Agricultural Economics*, årg 59 (February)
- Sharpston, M., [1975], "International Sub-Contracting", *Oxford Economic Papers*, årg 27 (March)
- Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI), [1971], *The Arms Trade with the Third World*, Almqvist & Wiksell, Stockholm

- Svedberg, P., [1979], "Importsubstitution - en misslyckad utvecklingsstrategi?" *Ekonomisk Debatt*, årg 7, nr 6
- [1980], "The Limitations of the 'Special Case' Reconsidered", (stencil)
- United Nations (UN), [1971], *World Economic Survey*, New York
- United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD), [1976], *Handbook of International Trade and Development Statistics*, New York
- [1978], *Review of Recent Trends and Developments in Trade in Manufactures and Semi-Manufactures*, Geneva
- [1979], *ibid*
- United Nation Industry and Development Organisation (UNIDO), [1979] *Industry 2000*: New Perspectives Collected Background Papers, vol 4, International Trade in Industrial Products, Vienna (December 15)
- Waelbroeck, J., [1979], "Impact on Tariff Cuts on Trade and Growth of Developing Countries: Some Preliminary Findings", The World Bank, Washington, DC (stencil)
- Walter, I., [1971], "Nontariff Barriers and the Export Performance of Developing Economies", *American Economic Review Papers and Proceedings*, årg 61 (May)
- Yeats, A. J., [1976], "An Analysis of the Incidence of Specific Tariffs on Developing Country Exports", *Economic Inquiry*, årg 14 (March)
- [1980], *Trade Barriers Facing Developing Countries*, Macmillan, London